

27.3.2017

Sosiaali- ja terveysministeriö
Meritullinkatu 8
PL 33
00230 VALTIONEUVOSTO
kirjaamo@stm.fi

Lausuntopyyntönnö 6.3.2017, STM057:00/2016

Luonnos palveluntuottajalakiesityksen täydentämisestä

Lakiluonnokseen sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta on nyt valmisteltu täydentävät säännösehdotukset sairaaloiden ja vaativan sosiaalihuollon palveluyksiköiden tarkastamisesta ennen palveluyksikön merkitsemistä rekisteriin sekä ennakkotarkastuksen korvaavasta olennaisten vaatimusten täyttämisenosoittamisesta (sertifiointi). Olennaisten vaatimusten täyttämistä koskeva sääntely on valmisteltu ns. palveluntuottajalakiesitykseen, koska se koskisi yhteisesti kaikkia sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajia.

Asian arviointia

Nyt lausunnolla olevan lakiluonnoksen arviointia vaikeuttaa se, että tiedossa ei ole mitä muutoksia aiemmin lausunnolla olleeseen lakiluonnokseen sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta on tehty. Näin ollen Kuntaliitto viittaa aiemmin antamaansa lausuntoon liittyen ko. lakiluonnokseen. Julkisen ja yksityisen toiminnan erityispiirteiden tunnistaminen olisi lainsäädännön lopputuloksen kannalta ensiarvoisen tärkeää myös nyt esillä olevien säännösten näkökulmasta. Kuntaliitto toteaa aiempaan lausuntoon viitaten, että rekisteröintivaatimuksen ulottaminen nyt julkisiin ts. maakunnan liikelaitoksen yksikköihin on epätarkoituksenmukainen ratkaisu varsinkin, kun ottaa huomioon valinnanvapautta koskevat linjaukset. Valvontaviranomaisten resurssit tulisi keskittää yksityisen toiminnan valvontaan.

Ehdotetuissa säännöksissä määritellään sairaala ja vaativa sosiaalihuoltoa tuottava palveluyksikkö. Erityisesti vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavan palveluyksikön määrittely on haastavaa. Ehdotetun määritelmän mukaan ko. yksikössä tuotetaan sosiaalihuollon erityisosaamista edellyttävää sosiaalihuollon palveluja, jotka edellyttävät myös terveydenhuollon osaamisen yhdistämistä palveluun tai joissa voidaan käyttää asiakkaan itsemääräämisoikeutta rajoittavia toimenpiteitä.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että erityisosaamista edellyttävät sosiaalihuollon palveluja annetaan usein julkisen vallan käyttöön liittyen. Aiemmin lausunnolla olleen lakiluonnoksen perusteluissa todettiin, että lakia ei sovelleta sellaisiin palveluihin joita voi hoitaa vain viranomainen. Tämä herättää kysymyksen siitä, miten toimintoja, jotka sisältävät viranomais-tehtäviä mutta joihin sisältyy myös muuta erityisosaamista, arvioidaan ko. lakiluonnoksen näkökulmasta. Kuuluvatko maakunnan sosiaalitoimistossa annettava sosiaalipalvelut lain soveltamisalan piiriin ja ovatko ne lain tarkoittamaa vaativaa sosiaalihuoltoa.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota ennakkotarkastuksen ja sertifiointiin aiheuttamiin kustannuksiin julkisille toimintayksiköille. Esitetty 820 000 euron kustannus, josta 540 000 euroa muodostuu tarkastusmaksuista ja 280 000 euroa työpanoksesta, vaikuttaa varsin pieneltä ottaen huomioon sertifiointiin edellyttämä työ ja osaaminen taikka ennakkotarkastukseen vaadittava työpanos yksiköiden henkilökunnalta. Kuntaliitto vaatii kustannusvaikutusten uudelleenarviointia tältä osin.

Seuraavassa on arvioitu nyt lausunnolla olevaa ehdotusta eräiden palveluiden näkökulmasta.

Kehitysvammahuolto

Lakiluonnoksen perusteluissa määritellään käsitteet palveluyksikön kautta ei asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti. Verrataanko lakiesityksessä vaativan sosiaalihuollon palveluyksiköitä sairaaloihin? Kehitysvammaisten palveluissa annetaan vaativaa sosiaalihoitoa laitoshoidon lisäksi asumispalveluissa ja päiväaikaisessa toiminnassa. Näin ollen kehitysvammalain mukaisia rajoitustoimenpiteitä voidaan toteuttaa laitoksissa, asumisessa ja päivätoiminnassa.

Henkilöstöltä edellytetään ammatillisen peruskoulutuksen lisäksi jatko-, täydennys- tai lisäkoulutusta laaja-alaisen erityisosaamisen varmistamiseksi. Kaikilla työntekijöillä ei tällaista lisäkoulutusta ole vaan he voivat tulla suoraan oppilaitoksista valmistuttuaan lähihoitajiksi tai sosionomeiksi. Työpaikka usein kouluttaa henkilöstöään kohtaamaan esim. väkivaltatilanteita.

Vaativan sosiaalihuollon palvelut ovat poikkeuksetta integroituja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Tämä lause rajaa huomattavasti vaativan sosiaalihuollon toteuttamisalaa. Kehitysvammaisten laitoshoidon yksiköissä voi olla yhtä aikaa sekä sosiaalihuollon että terveydenhuollon koulutuksen saanutta henkilökuntaa. Näin ei kuitenkaan ole asumispalveluissa tai päivätoiminnassa, joiden ei ole tarkoituskaan olla hoidollisia yksiköitä. Perusteluihin olisi voinut ottaa konkreettisia esimerkkejä siitä, minkälaisia yksiköitä lainsäätäjät oikein tarkoittaa.

Lastensuojelu

Vaativat sosiaalipalvelut on epäselvästi määritelty. Jos ajatellaan lastensuojelulaitoksia, suurin osa niistä tippuisi pois sekä ennakkotarkastettavista että sertifiointia edellytettävistä, koska lastensuojelulaitoksissa on varmasti jokaisessa töissä toistaiseksi voimassa olevin työ sopimukseen sekä määräaikaisina henkilöstöä, joilla on pelkästään ammatillinen peruskoulutus (hoitajia, ohjaajia, emäntiä, siivoojia yms.). Perusteluosiossahan ei mainita, että vaatimus jatko-, täydennys- tai lisäkoulutuksesta koskisi vain hoito- ja kasvatustehtävissä olevia. Tässä mielessä Suomessa olisi vain hyvin harva lastensuojelulaitos ennakkotarkastettava/sertifioitava. Monet yksityiset laitokset varmasti tästä näkökulmasta lähtien katsoisivat, etteivät kuulu ennakkotarkastettavien piiriin eikä niiden tarvitse lähteä sertifiointiprosessiin.

Kaikissa sijaishuollon laitousyksiköissä voidaan hoitaa huostassa olevia joko suostumusperustaisesti tai ilman suostumusta/ tahdosta riippumatta. Ja näissä myös voidaan tarvittaessa soveltaa lastensuojelulaissa määriteltyjä rajoitustoimenpiteitä, jos niiden käytön edellytykset täyttyvät hoidettavan kohdalla. Joten tässä mielessä tarkastettavia tai sertifioitavia olisivat kaikki lastensuojelulaitokset.

Perusteluissa mainitaan, että lakiluonnoksessa mainitut vaativan sosiaalihuollon yksiköt olisivat lähes poikkeuksetta integroituja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Mitä tällaiset yksiköt siis olisivat? Lastensuojelulaitoksissa ei pääsääntöisesti ole palkattuna lääkäreitä eikä niissä anneta pääsääntöisesti terveydenhuollon palveluja. Terveydenhuollon palveluja saadaan tarvittaessa terveyskeskuksesta tai erikoissairaanhoidosta, kuten lastensuojelulaissa niistä on säädetty tai ostetaan rajattuja palveluja yksityisiltä palveluntuottajilta. Lähinnä ko. integroituja yksiköitä lienevät muutamat terveydenhuollon luvilla toimivat yksiköt, joita muutamia Suomessa on ja TYKS:n EVA-yksikkö (jossain toisessakin yliopistosairaalassa on toinen EVA-yksikkö). Ne ovat erityisen vaikeille, esimerkiksi väkivaltaisille tai psyykkisesti sairaille tarkoitettuja hoitopaikkoja.

Mitä sitten tarkoitetaan laaja-alaista erityisosaamista edellyttävillä lastensuojelulaitoksilla? Täähän voisivat kuulua myös sosiaalihuollon alaiset perhekuntoutusyksiköt, joita tosin on myös päivätoimintayksikköinä ja tietenkin myös ympärivuorokautista hoitoa antavina yksikköinä. Henkilökuntaa tosin on peruskoulutuksellakin.

Terveydenhuolto

Laatujärjestelmän kustannukset voivat olla selvästi arvioitua suuremmat, koska tunnetut sertifiointijärjestelmät vaativat paljon työtä ja laajaa osallistumista.

Ennakkotarkastus- tai sertifiointivaatimuksen asettaminen jo toiminnassa oleville yksiköille on epätarkoituksenmukaista. Ko. vaatimusten tulisi koskea lähinnä uusia perustettavia yksiköitä.

Terveyskeskusten vuodeosastot kuuluvat myös sairaalan määritelmän piiriin, niissä ei liene kovin laajasti sertifioituja laatujärjestelmiä käytössä eikä niitä tultane ottamaan käyttöön ennen sote-uudistusta. Epäselväksi jää kattaako sairaalan määritelmä narkoosihoitoa antavat suun terveydenhuollon yksiköt?

SUOMEN KUNTALIITTO

Tarja Myllärinen
johtaja, sosiaali- ja terveysasiat

Sami Uotinen
johtava lakimies